

Existencialismus

Tento svět **člověku** připadá cizí, protože si ho nemohl sám vybrat, byl do něj **vržen** (narozen) nezávisle na své vůli, a paradoxně proti své vůli z něj musí **odejít**. **Absurdita** existence se projevuje:

1. V tom, že počíná a končí v **nicotě** - tedy žijeme, abychom zemřeli.
2. V tom, že usilovně hledáme **smysl** a **rozumový** řád ve světě.

Úkol:

- a. Vypiš z článku výše jmenované absurdity a pokus se je vysvětlit!
- b. Vyjmenuj mezní situace!

Mezní situace.

Existují však situace, které svou podstatou přetrvávají, i když se na první pohled mění a skrývají svou všemocnost pod rouškou: musím zemřít, musím trpět, musím bojovat, jsem vydán náhodě, zaplétám se nevyhnutelně do hříchu a viny. Tyto základní situace našeho bytí nazýváme situacemi mezními. To znamená, že je nemůžeme překročit, nemůžeme je změnit. Uvědomit si je znamená dosáhnout po údivu a pochybnosti hlubšího původu filozofie. V běžném životě se jim snažíme uniknout. Zavíráme před nimi oči a žijeme, jako by neexistovaly. Zapomínáme, že musíme umřít, zapomínáme, že jsme obtíženi vinou, že jsme vydáni na milost i nemilost náhodě. Pak máme ale jen konkrétní situace, které si přizpůsobujeme v náš prospěch a na něž reagujeme plánováním a jednáním ve světě v náš vlastní prospěch. Na mezní situace ale reagujeme buďto tak, že si je zatajujeme, nebo – když si je uvědomujeme – zoufalstvím, ale i obnovou: proměnou našeho vědomí bytí se stáváme sami sebou. (Mezní situace. [cit. 14-01-05]. Dostupné z: <http://www.vesmir.cz/clanek/mezni-situace>)

Sören Kierkegaard (1813 – 1855).

- Předchůdce existencialismu
- **esence** - je jsoucno, které člověk **uchopuje**, týká se věcí - věci jsou
- **existence** - vztahuje se k **člověku** - člověk existuje. Existence je způsob jakou člověk žije.
- Neustále stojíme před volbou - základní životní otázka je „**Jak budu volit?**“. Naše volba bývá také doprovázená strachem nebo úzkostí:
 - *Strach (Furcht) z něčeho konkrétního*, většinou zmizí rozpoznáním příčin (které v nás strach vyvolal)
 - *úzkost (Angst)* nemusí mít konkrétní příčinu, je **pozvolná a dlouhodobá**.

Karl Jaspers (1883 – 1969)

Zkušenost z mezních situací - **smrt, utrpení, boj a vina** - dostávají člověka do blízkosti něčeho, co **přesahuje** tento svět. Tento přesah se ukazuje v **šifrách transcendence**.

Klíčovou šifrou je **bytí ve ztroskotání** – je to, co nás očekává. Právě ztroskotání přichází, budujeme li svět s vůlí k trvání, avšak s vědomím a rizikem zániku. Jestliže ztroskotáme, *transcendence* k nám promlouvá zvláště zřetelně. V pravém ztroskotání zakoušíme *pravé bytí*.

1. **Dasein** - pobývání v čase. Naráží ve světě, v němž aktivně působí, na omezení a hranice.
2. **Vědomím vůbec** – jsme nositelé všeobecného vědomí.
3. **Duch**.

Jean-Paul Sartre (1905 – 1980)

„Člověk je odsouzen ke svobodě, odsouzen, protože sám sebe nestvořil – a přesto je svobodný. Když je totiž jednou vržen do světa, je za všechno, co dělá, zodpovědný.“

Angažovaně (autenticky) - svobodně a svým jednáním může vytvářet hodnoty.

Ve špatné víře - t.j. v sebeklamu, že lidský život je nějakým způsobem určen.

Albert Camus (1913 – 1960)

Hlavními pojmy Camusovy filosofie je **absurdno** a **revolta**.

Co má člověk proti této absurdnosti dělat, když na něj dolehne a nemá-li zvolit sebevraždu?

Východiskem je **revolta**.

Martin Heidegger (1889 – 1976)

Užíval zvláštních pojmů, aby vyjádřil své názory:

„Fakticitu“ je skutečnost lidské existence: jsme zde ve světě.

„Bytí zde“ (německy Dasein) je to, co zapřičiňuje, že jsme si vědomi úzkosti a smrti. Nejenže existujeme, my víme, že existujeme, a proto existujeme zvláštním způsobem. Podle něj lidé vždy transcendují – překračují hranici své vlastní přítomné situace, snaží se stát tím, čím ještě nejsou.

„Vrženost“ Lidem se zdá, že jsou „vrženi“ do existence, a to jim způsobuje podivný, nepříjemný pocit. Necítí se být ve světě zcela doma.

Heidegger rozlišoval bytí:

Neautentické bytí - je součástí neosobního **davu**.

Autentické bytí - znamená být *sám sebou*.

Fenomenologie

„Jestliže se ti jeví ostatní lidé jako bílý tekoucí latex na vnější nátěry, pracuj s tímto jevem. Jestliže se ti vnitřek tvé bytosti jeví jako stříbrné struhadlo a okolní svět jako třicetiprocentní eidam, pak se zabývej tímto jevem. Nezkoumej, jak to „ve skutečnosti“ je, ale jak se ti to jeví. Jev, to je pro tebe skutečnost.“

Tyto jevy pocházejí ze **dvou** zdrojů: 1. **Z vnějších věcí** - stromy, ptáci, auta, domy atd.

2. **Z toho, co se děje v nás** - různé touhy, přání apod.

Pragmatismus

Pragmatici vycházeli z názoru, že praktická využitelnost klasické filosofie je téměř nulová.

Co je člověku platné, že věří nebo nevěří v univerzální rozum nebo světového ducha či svět idejí? Tyto teorie člověku nepomůžou při zápase s každodenními problémy. Praktická hodnota podobných teorií je velmi nízká.

Proto se jali řešit filosofické problémy z hlediska jejich **užitečnosti** pro člověka. To je hlavním cílem pragmatismu.